

Cerkveni Glasbenik

Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 5 kron,
za cerkve ljubljanske škofije 4 krone, za dijake 3 krone.

Uredništvo in upravništvo: Pred Škofijo št. 12, I. nadstr.

VABILO

na

XVI. OBČNI ZBOR

Cecilijinega društva v Ljubljani,

ki se bo vršil

v sredo 25. novembra 1914 o pol enajstih dopoldne
v knezoškofijski palači.

S P O R E D :

1. Nagovor predsednika.
2. Poročilo tajnika.
3. Poročilo blagajnika.
4. Poročilo glasbenega vodja.
5. *Govor o cerkveni glasbi.* (Bo govoril P. Hugolin Sattner).
6. Volitev društvenega odbora.
7. Slučajnosti.

Pred občnim zborom bo ob devetih v stolnici **slovesna sv. maša.** Izvajala se bo P. Hugolin Sattnerjeva Missa seraphica za mešani zbor, orkester in orgle, dr. Kimovčev gradual „Dilexisti justitiam“ za mešani zbor in orgle in dr. Wittov ofertorij „Afferentur“ za mešani zbor a capella. Introit in komunija koralno. — Po končani sv. maši se bo kot dodatna samostojna točka izvajal še Griesbacherjev Te Deum, op. 108. za mešani zbor, orgle in trobila.

Takoj po občnem zboru bo poseben sestanek nadzornikov organistov in članov cerkvenoglasbene komisije.

Po končanem občnem zboru in sestanku se namerava prirediti skupni obed, če se bo zanj oglasilo zadostno število udeležencev.

Gg. duhovniki, gg. organisti in vsi prijatelji cerkvene glasbe, pridite v obilnem številu na naše velevažno Cecilijino zborovanje!

Gojimo koral!

Kako vzvišeno lep je koral! Pravilno koralno petje se mi zdi podobno odmevu angeljskega speva. V teh bogatih melodijah je izlita prava pobožnost, ki dvigna verna srca k Bogu; v tem petju ni najti mehkužne trivialnosti, v teh prelepah melodijah se čuti vzvišeno pevsko slavlje. Cistercijan Vogt pravi: Sveti mošnje so zložili te krepke, umerjene, pomenljive, vzvišene, čiste, mirne, ljubeznjive in v resnici svete melodije. To petje se ogiblje knežjih dvorov, ne prestopi gostilniških pragov, marveč se čuje le v svetišču božjem. To petje posvečuje noči in radostno ga poslušajo nebeški pevci, angelji božji, kakor tudi sam ljubi Bog. Proklinjajo ga le hudobni duhovi, sovraži ga rajajoči svet. Rim ga je privedel do sedanje slave. To petje so potrdili cerkveni zbori. Postavilo si je lasten prostor v hiši Najvišjega. Slavni Mozart se je o koralu izrazil takole: Kdor slabo sodi koral, ga ne pozna, ali pa je površen človek, napojen modernega naziranja in čutstvovanja, ki da prednost malovrednemu kitu, zametuje pa globokočutno umetnijo radi njene čudovite preprostosti, ali pa morda še ni čul prelepah koralnih spevov, ker le malo kateri zbor ga zna lepo in pravilno izvajati.

Koral je najpripravnejše petje pri božji službi, ker je enoglasno, se giblje v srednji legi, se ogiblje pretirane višine in nižine, se prilega vsakemu organu in je zategadelj eminentno praktičen za katoliško bogoslužje. Poje jih sto, poje eden, vstreženo je liturgičnim zahtevam.

O koralu lahko trdimo, da je v resnici petje sv. katoliške cerkve, ki vre iz srca in pride do srca. Koral je molitev in njega vrednost je kakor vrednost molitve. Da resnično, to petje je prava molitev in last sv. cerkve, te preproste a čiste in svete melodije sv. cerkev hrani in neguje od svojega začetka do dandanes. To petje, to glasbo hoče imeti sv. cerkev v prvi vrsti in šele za koralom dopušča moderno figuralno glasbo, ki pa mora biti popolno prešinjena z duhom koralu.

Koral ima starodavno tradicijo. Koral je bilo petje prvih kristjanov, ko so se shajali k lomljenju kruha, in dajali v skupnem medsebojnem petju Bogu hvalo in čast. Drugega petja katakombe niso slišale. Pa tudi pozneje, ko je jela svobodneje dihati, ni opustila koralu, temveč spopolnjevala ga je po sv. škofih in cerkvenih učениkih. O lepoti koralu so bili prepričani in slavili so njega vrline glasbeni veleumi, mnogi so rabili koralne napeve kot vodilne misli svojim nesmrtnim delom, koral jim je služil kot merilo prave cerkvene glasbe. Operni komponist, žid Halevy je rekel: Kako morejo katoliški duhovniki dopustiti v svojih cerkvah revščino naše moderne glasbe, ko posedajo vendar v koralu najlepše religiozne melodije, kar jih zmore svet.¹⁾

Zares prelep je koral; gojimo ga, učimo se ga peti in umeti.

Da po naših korih povzdignemo koral, treba je najprvo, da se ga več in bolj učimo. Mnogi naši cerkveni pevovodji premalo razumejo

¹⁾ „C. Gl.“ 1903, št. 4. in 5. (Koral, bistvo in merilo prave cerkvene glasbe).

veličino koral, ter le vsled tega ne marajo prelepih koralnih spevov pri službi božji. Koral je treba umeti. Naš koralni strokovnjak dr. Kimovec pravi: Koral izraža molitev in hvalo božjo; zdaj nam doni na uho veličastni spev moči in veličastva božjega, zdaj nam je koralni spev odsev vse obsegajoče ljubezni božje, zdaj se klanja z nami Bogu v veliki ponižnosti, zdaj zopet v zadovoljnosti in v miru počiva na Srcu božjem; zdaj se ognjevitó dviga veselje iz ust pevca, zdaj zopet toži in joka in vzdihuje ter potrj prosí usmiljenja. Vseh idej naštetih bi bilo nemogoče, ker jim ni meje ne mere. — Umetno altarno sliko, v katero je slikar-umetnik začrtal podobo kakega svetnika, si radi pogosto ogledujemo in zatapljamo v pobožno svetniško življenje. Prav kakor slika se mi zdi koral, katerega je treba večkrat zbranim duhom ogledovati, to se pravi, učiti se ga lepo pravilno peti in umeti. — Pri nas se žalibog premalo goji in poje koral. Imamo še mnogo takih korov, ki koralna sploh ne poznajo. Prvi vzrok temu je, kakor že zgoraj omenjeno, ker marsikateri pevovodja koral sam zadostno ne pozna. Dasi se v orglarski šoli pridno poučuje koral, vendar to še ni zadosti; koral se je treba vedno učiti.

Znano je, kako dovršeno-lepo prepevajo koral čč. oo. cistercijani v Zatičini. Ne gre mi iz spomina, ko sem čul to zbrano cerkveno petje; bil sem zatopljen v te prelepe speve, kot še nikoli pri nobeni figuralni skladbi. Vsak kdor čuje tako peti koral, mora se zanj ogreti in navdušiti. Ti redovniki so res pravi strokovnjaki v koralu in to le vsled tega, ker se ga vedno učijo in vsak dan prepevajo.

Dobro in zelo koristno bi bilo, če bi naše Cecilijino društvo prirejalo vsakoletne koralne tečaje. Koralno petje bi se s takimi poučnimi tečaji gotovo še bolj povzdignilo.

Potrebno bi tudi bilo, da bi pri nas izšli še kateri harmonizirani koralni spevi. Hvale vredna je zbirka „Introitus et Communiones“, ki je izšla l. 1909 v Cerkvenem Glasbeniku, ravno tako „Missa de Angelis“, katero je izdal dr. Kimovec. Lep korak je bil s tem storjen, na marsikaterem koru si je koral vsled tega pridobil častno mesto. Želeti je, da bi dobili še katero koralno mašo, n. pr. „Missa solemnis“ ali „Missa B. M. V.“ S takimi izdajami bi se zelo razširjalo koralno petje.

Prepevajmo koral z veselim in vnetim srcem, gojimo in razširjajmo ga, vrnimo temu prelepemu cerkvenemu petju v svetišču božjem prvo in častno mesto!

Lovro Hafner, organist.

Popis cerkvenih orgel v cerkvah mestne župnije krške.

1. Mestna župna cerkev sv. Janeza Evangelista.

Orgle v župni cerkvi so delo orglarskega mojstra J. Naraksa starejšega iz Petrovč pri Celju. Bile so postavljene leta 1879 ter so te orgle kupili meščani odnosno farani krški, za kar si je stekel največ zaslug pri pobiranju doneskov za napravo novih orgel meščan in takratni cerkveni

ključar Ivan Vanič, Krško, št. 3. Znatni del teh troškov je pokrila dvojica g. Martin in g. Josipina Hočevnar. Neko volilo v to svrhu je zapustil tudi meščan in usnjar g. Josip Vanič, h. št. 103. Orgle še niso preslabe, dasi-ravno ne ustrezajo več modernim zahtevam časa. Stoje na kornu spredaj, pod stolnim obokom, igralnik je od spredaj vzdan, na vsaki strani je pičel prostor za pevski zbor, za večji zbor premalo prostora. Orgle imajo en manual, registratura je izpeljana nad manualom, precej praktično — na vlake — pedal je skrajšan, ima samo eno oktavo ter štiri nadaljne tipke do „F“. Manual obseza tipke „C“ do „f“^{'''}. — Dispozicija v nemški nomenklaturi je sledeča: *P e d a l*: Contrabas 16', Octavbas 4', Quintbas 5¹/₃', Principalbas 8', Fagot 8'; *M a n u a l*: Bordun 8', Gamba 8' Fugare 4', Octav 4', Flauta 4', Spitzflöte 2 in 2/4', Superoctav 2', Flagiolet 2', Mixtur 2fach, Principal 8', 2 Koppeltritte, 1 für Forte (pleno), 2 Auslasser (Auslöser!) — Meh se goni z noge. Šapa primerna. — Registra Fagot in Harmonie sta skoraj nerabna, ker sta pri menjavi temperature takoj silno razglašena. Harmonie ima značaj roga (Trompetenklang) odnosno trombe. — Velika dobrotnica mesta Krškega in ustanoviteljica fare g. Josipina Hočevnar je volila v svoji oporoki precejšnjo svoto za nabavo novih orgel. — Sedanje bi se imele prenesti v podružnico sv. Jožefa na Trško goro. — Kar se tiče podatkov, ki jih navajam začetkom tega opisa, pripovedovala sta mi te reči pokojni župni upravitelj g. Ivan Knaus in nekdanji, sedaj že tudi pokojni nadučitelj Blaž Tramšek iz Vidma, ki je za časa nove naprave teh orgel bival kot učitelj-organist v Krškem. — Stare orgle, ki so pred opisanimi stale v župni cerkvi v Krškem, so se vničile.

2. Orgle v samostanski cerkvi čč. oo. kapucinov (Cone. B. M. V.)

Te orgle so nove, zgrajene po najnovejšem pnevmatičnem sistemu. Stoje v sredini kora; igralnik je od spredaj, ravno pred omaro, ter je pred igralnikom prostor za pevovodja, na vsaki strani dosti prostora za veliki zbor. Orgle imajo dva manuala in zbiralnike za FF in Forte, ter izločevalec (Auslöser). Registratura je nameščena nad igralnikom; zelo praktično. Delal je orgle orglarski mojster Josip Brandl iz Maribora, opus 31, in sicer prve orgle te tvrdke v ljubljanski škofiji. Dispozicija registrov sledeča: *P e d a l*: Subbas 16', Pianobas 16', Cello 8'. — *I. M a n u a l*: Principal 8', Bourdon 8', Gamba 8' (zelo rezoča — quasi Trompetenklang), Octav 4', Mixtur 3fach 2²/₃'; *II. M a n u a l*: Wienerflöte 8', Salicional 8', Viola 4'; *P e d a l k o p p e l* I. Man., *P e d a l k o p p e l* II. Man., *M a n u a l k o p p e l*, *S u b o k t a v k o p p e l* II. u. I. Manual. — Orgle so zgrajene leta 1903 in imajo v manualu tipk 54, v pedalu 27. Nosijo naslednjo dedikacijo: „Podarila gospa Jožefina Hočevnar“. — Te orgle so se nabavile na posebno prizadevanje takratnega kapucinskega gvardijana P. Alfonza Vakselj. Cena je bila 1200 goldinarjev = 2400 kron. — Prejšnje stare orgle so bile podarjene podružnični cerkvi sv. Marjete na Jagnenci, fare sv. Križ—Svibno pod Kumom. Načrt za omaro in sploh za orgle je napravil strokovni učitelj meščanske šole v Krškem, gospod Karol Humek, ter nudijo prav ličen pogled posebno iz prezbitarija na kor

in je prostor na koru v svrhu razvrstitve pevskega zbora naravnost idealen. — Orgle za sedaj svojemu namenu popolnoma zadostujejo. — Meh se goni z nogami. Kolavdiral je ta nastroj preč. g. P. Hugolin Sattner, O. S. F.

3. Orgle v pokopališki cerkvi sv. Križa.

V tej lični cerkvi so tudi orgle nove in nad vse izborne. Delo mojstra Frana Goršiča; Opus LIX, 1893, delane v Ljubljani. Registratura na vlake. Na levi strani so sledeči registri: Octav 4', Bordun 8', Salicional 8' (nad vse lepo intoniran), Principal 8'; na desni strani pa: Doublet $2\frac{2}{3}'$ in 2', Octaven-Koppel, Pedal-Koppel, Subbas 16', Forttritt na desni strani spodaj. Tipk je v manualu (I. Manual) 54, v pedalu 27. Orgle so tudi darovane od pokojne gospe Josepine Hočever, in kakor vsa Goršičeva dela, prava umetnina; imajo sicer samo en manual, a prekašajo mnoge večje nastroje. Celoten glas istih je izrazit in ustrezajo popolnoma svojemu namenu. V stari prejšnji cerkvi ni bilo nikakih orgel. — Meh se pritiska z roko z lahkoto. Sistem je Kegelladensystem. — Stale se nekaj okoli 2000 kron.

4. Orgle v podružnični cerkvi sv. Rozalije.

Te orgle so delo orglarskega mojstra Naraksa starejšega iz Petrovč v Savinjski dolini. Narejene in postavljene so bile leta 1897 v jeseni, torej še skoro nove. Tudi te orgle je kupila gospa Jožefina Hočever. Leta 1897 se je namreč ta cerkev po temeljiti popravi zopet blagoslovila in so tudi nove orgle omislili. Kolike so stale, ne vem, sodim pa, da do 2000 kron. Dispozicija sledeča: Manual je samo eden; na levi strani so sledeči registri: Salicional 8', Bordun 8', Octavbas 8', Subbas 16'; na desni pa: Principal 8', Octav 4', Quint $2\frac{2}{3}'$, Mixtur 2fach, Forttritt nad pedalom. Tipk v manualu 54, v pedalu 27. Meh dober. Intonacija je zelo močna, orgle zelo dobre in popolnoma zadostujejo svojemu namenu. Igralnik je spredaj. Omara zelo lična. — Koliki opus so, ni zaznamovano.

5. Orgle v podružnični cerkvi sv. Jožefa na Trški gori.

Te orgle so stare in slabe. Meh se goni z roko, z jermenom, igralnik je vdelan na strani v orgle, registriranje se nahaja nad igralnikom z vlaki in imajo v manualu kakor tudi v pedalu še tipke v spodnji oktavi c, f, d, e, so takozvane „gebrochene Orgel“; intonacija slaba. Registri so naslednji: Principal 8', Octav 4', Salicional 8' (še ni preslab), Flöte 4', Superoctav 2', Mixtur (se ne more več brati, ali je 2fach ali kaj), Octavbas 8', Subbas 16'. Igranje je silno nerodno, polovica piščali ne poje, meh slab. Prostor na koru za pevski zbor velik. Letnice ali kakega drugega napisa, kedaj bi te orgle bile na Trško goro postavljene in od kod, nisem nikjer zasledil.

D o d a t e k.

Nekdanje stare farne orgle in pa prejšnje orgle cerkve sv. Rozalije so mnogo let shranjevali, v posameznih delih seveda, v zakristiji cerkvice sv. Duha. Kar je bilo lesa, je polagoma strohnelo; ker se za to šaro ni

našlo kupca, se je shranjevanje sploh vršilo silno površno in je polagoma, kakor že gori omenjam, lesni del jel trohneti, a piščalke so različni ljudje, po največ otroci ministranti in zvonarji raznosili! Neki tukajšnji krojač Martin Pečnik, samouk v sestavljanju in popravljanju orgel, je nekaj celih registrov teh obojih starih orgel še rešil in mu je iste rajni gospod administrator Knaus podaril, na kar je isti sestavil majhne hišne orgle, ki jih je potem prodal nekemu sorodniku na Nižje Avstrijsko. Leseni deli, kar jih ni strohnelo, so se pokurili.

Igranje na novejših orglah je prijetno, najlažje in najfinejše pri Goršičevih. Pri Naraksovih orglah povoljno, pri Brandnovih klavijatura nekoliko ropota, morda premalo pousnjeno. Glede orgel v samostanski cerkvi oo. kapucinov bi opomnil, da je tozadevna ocena objavljena v „Cerkvenem Glasbeniku“, letnik 1903, iz peresa kolavdatorja veleč. gospoda konz. svetnika P. Hugolin Sattnerja.

Kakor razvidno, podarila je največ orgel v naših cerkvah pokojna gospa Josipina Hočevar. Sklicujem se na nekrolog, ki sem ga objavil v „Cerkvenem Glasbeniku“, letnik 1911, št. 4, o blagopokojnej gospej kot podpirateljici glasbenih potreb tukajšnjih cerkva. — Da imamo danes v Krškem tri prav dobre orgle, ki popolnoma ustrezajo svojemu namenu, je pripisati darežljivosti blagopokojne gospe, a upanje je, da dobimo v kratkem po njenem tozadevnem volilu še četrte. — V podružnici sv. Duha ni orgel. — Nabavo novih orgel v cerkvah sv. Križa in pri sv. Rozaliji je pripisati inicijativi rajnega gospoda župnika Iv. Knausa.

Avguštin Kos,

pis. ofic., organist in pevovodja.

Spomini na Zader.

(Piše organist Anton Grum.)

(Konec.)

Preden se poslovimo od Zadra, si oglejmo še bližnjo okolico, ki je tudi dokaj zanimiva. Kdor pride tu-sem, naj ne zamudi ogledati si albanske naselbine poleg Zadra, ki se imenuje Arbanasi. Od Zadra vodita dve poti v Arbanase (v albanskem jeziku „Borgo Erizo“). Ena pelje ob morju skozi vrata Porta terra ferma, druga pa vodi iz stare obale mimo krasne državne drevesnice, ki je oddaljena 10 minut od Zadra na južni strani. V njej so nebrojni nasadi bujnih ameriškanskih trt, dalje navadne trte, ki rode po več kilogramov težke grozde, vsakovrstne oljke, ki rode in dajejo izvrstno namizno olje, potem datelje, smokve, jabolka, marelice itd. Iz te drevesnice dobivajo okoličanski kmetje razne mladike deloma brezplačno deloma za majhno nagrado. Pot nas vodi od drevesnice dalje med samimi vinogradi in obdelanimi vrtovi in njivami. Čez kake pol ure pridemo do prvih arbanaških hiš. Med njimi je znamenito poslopje e. kr. vadnice in učiteljišče, potem kmetska hranilnica, ki ima napis v hrvaškem, albanskem in laškem jeziku, ter slove: „Dom seoske blagajne“, „Shpija e Dhanssies Kalundit“ in „Casa della Cassa Rurale“ 1906.

V bližini se nahaja poslopje deželne bolnišnice, ki ima lepo solučno lego, krasen vrt, lepe nasade in pred vhodom štiri velikanske palme.

Arbanasi štejejo 4000 prebivalcev. Vas je zelo raztresena. Imajo tudi dve ljudski šoli. Vere so po večini katoliške, nekaj je tudi mohamedancev. Ti Albanci imajo svojo župnijo in cerkev, ki ima lep glavni oltar Matere Božje z Jezusčkom v naročji in dva stranska oltarja, ki se šele zidata na državne stroške. Cerkev ni posebno prostorna, a zelo lična in snažna. Pred oltarjem so štiri velike sveče na vsaki strani. Lep je tudi križev pot s hrvaškim besedilom, istotako je lepa prižnica — rezbarsko delo. Kor je brez orgel. Na vsaki strani pred glavnim oltarjem sta v stevo vdeleni podobi apostolov sv. Petra in Pavla iz mozaika. Daroval je te podobe arbanaški cerkvi dr. Mauzin P.

Na več krajih so trafike s hrvaškim in laškim napisom. Pa tudi dokaj albanskih imen je čitati n. pr. Musapp, Itessarim itd.

Prebivalci so na las podobni svojim rojakom v Albaniji. Večinoma so visoke rasti, zagorelih lic, bliskajočih se očij in krivih nosov. Na snago ne drže veliko, blata leži pred hišnimi duri na kupe, istotako ne manjka smetij. Večina hiš je obdanih z visokimi zidovi. Tujecev ti ljudje ne marajo. Ženijo se med seboj in smatrajo vsakega za odpadnika, kdor bi se izneveril temu načelu. Narave so divje; čitati in pisati zna le mlajši rod, šola jim ne ugaja. Država jim na lastne stroške vzdržuje šole in cerkev ter jih sploh od nekdanj podpira in protežira.

Strgani in zamazani otroci beže pred tujcem v hišo in se skrivajo za materjo, drznejši in večji pa prosjačijo tujce rekoč: „Dajte mi šoldo!“ — Pri Arbanasih je običajno, da živali in ljudje spe pod isto streho, le premožnejši drže nekaj več na snago.

Marsikomu se bo čudno zdelo, kako so prišli Albanci iz Albanije v Zader, zato še pojasnim, da je še v preteklem stoletju pribežalo iz Albanije, ki je bila do lanske osvobodilne vojne pod turškim jarmom, bežeč pred Turki, s katerimi so se Albanci kot zelo bojevit narod vedno bojevali, nekaj stotin Albancev na avstrijska tla. Naša vlada jih je gostoljubno sprejela, jim dala brezplačno zemljiče in jih naselila poleg Zadra. Sčasoma pa je ta naselbina tako narastla, da pri volitvah za Zader in okolico odločujejo ravno Arbanasi, ki volijo vedno z Italijani. Občujejo Arbanasi med seboj v albanskem jeziku, govore pa tudi hrvaško in laško.

V Arbanasih je tudi vojaško strelišče, semkaj hodijo vojaki iz Zadra streljat in se vežbat.

Vrnivši se v Zader po poti, ki pelje ob morju, vidimo tik ob morju dobro ohranjen vodnjak, ki so ga zgradili Benečani leta 1546, in služi še danes za napajanje živine. Ta pot je še zanimivejša nego ona mimo državne drevesnice. Ob obrežju rasto zelene aloje na eni in košate oljke na drugi strani. Razgled na morje in onstran ležeče otoke zadrškega arhiplja je naravnost veličasten.

Videl sem v Zadru še nebroj drugih zanimivosti, ki bi marsikoga zanimale. Ker se pa na vse podrobnosti ne morem več spominjati, naj za enkrat zadostuje ta kratek opis dalmatinske stolice.

Dne 13. avgusta se poslovim od Zadra in odpeljeva se s sinom s parnikom „Lokrum“, ki je last hrvaške parobrodne družbe iz Dubrovnika. „Lokrum“ je brzoparnik in vozi od Zadra do Trsta dobrih 12 ur. Hrana je dobra in poceni. Tudi vožnja je cenejša nego na drugih parnikih. Kapitan in oboje so sami Hrvatje, pravi Dalmatinci, zelo vljudni ljudje. Vobče sem dobil o Dalmatincih prav dober vtis: večina je globoko-vernih. Tudi delavni so, dobri narodnjaki in zvesti Avstrijci, ter zelo moralni.

Z našo ladjo se je peljalo domov nad 300 rezervistov. Nad polovica je bilo Poljakov, ostali so bili Čehi. Častniki so bili z moštvom zelo prijazni, ter so prav po domače ž njimi kramljali. Osobito nek poljski nadporočnik je zjutraj vsakega posameznega vojaka svoje stotnije vprašal, kako je spal, če je zdrav itd. Vsi vojaki brez izjeme so ga ljubili in visoko čislali. Hrano so dobili vojaki iz ladjine kuhinje: zjutraj ob 7. uri črno kavo, ob enajstih dopoldne pa juho, meso, prikuho in $\frac{1}{4}$ litra črnega vina.

Pustivši za seboj svetovno znano letovišče Mali Lošinj (Lussin piccolo), kamor se hodi zdraviti leto za letom na tisoče jetičnih ljudij, in je baje zrak vsled tega ves okužen v tem mestu, zagledamo kmalu najjužnejšo točko zelene Istre — Kap Promontore. Peljemo se naglo mimo puljskih utrd, ki so z morske strani nepremagljive. Na vsakem griču je več ali manj moderno zgrajena trdnjava s takozvanimi „Panzerturmi“, ki imajo dobro maskirane večje in manjše topove, poleg njih pa stoji mrazu in burji izpostavljena vojaška straža noč in dan. Vse trdnjave so zvezana med seboj z brezžičnim brzojavom, telefonom in signalnimi oddelki ter imajo tudi velike električne reflektorje, s katerimi ponoči razsvetljujejo morsko gladino. Naenkrat se zasučé ladja in kmalu smo v Pulju, glavnem pristanišču naše vojne mornarice. Tu se vidita dva velikanska doka za popravo vojnih ladij in vsakovrstne tipe naših vojnih ladij novejšega in starejšega sestava. Med slednjimi je videti našo slavnoznanu ladjo „Kaiser“, ki je l. 1866. pri otoku Visu v Dalmaciji porazila in potopila italijansko oklopnico „Re d'Italia“, na kateri je bila tudi vojna blagajna — več milijonov lir v zlatu —. Ta zaklad leži nedvignjen na morskem dnu pred Visom, dočim naš dični „Kaiser“ še sedaj priča o nekdanji slavi naših mornarjev in junaškega poveljnika admirala Tegetthoffa.

Kmalu dvigne ladja sidro in plove iz Pulja. Čim dalje bolj se oddaljujemo od stolne cerkve in nad njo ležeče arene — rimskega gledišča —, kmalu nam izgine celo mesto izpred očíj.

Ob celi istrski obali se raztezajo zelene ravnice in ljubki griči, nad njimi in pod njimi pa mnogo malih mest in vasic. Nekatere večje kraje že poznam, manjši pa so mi neznani, saj jih niti na navadnem zemljevidu ne najdeš. Za nami so lepi Brionski otoki, ki rode izborno vino — teran. Tu je imel naš umrlí prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand svojo vilo, zverinjak in lepe gozde, v katerih je dokaj divjačine.

Hitimo mimo mest Fazana, Rovinja in Poreča do mesteca Salvoře, kjer se ladja okrene proti Trstu. Od tod se vidi — kadar je lepo vreme —

s prostim očesom do Benetk in v severno Lombardijo. Oni dan pa je bilo slabo vreme, črni oblaki so sipali na nas obilo dežja, vmes pa je brila ostra burja, da je bilo pošteno hladno. — Ko pustimo za seboj še l'iran in Koper, zagledamo kmalu postrano tržaško pristanišče in celo vrsto belih hiš, ki leže tudi po bližnjih gričih. Tu se vstavi naš „Lokrum“, ki je dovršil svojo nalogo in nas zdrave pripeljal do cilja — v Trst.

V Trstu se nisem dolgo pomnil, ker sem hotel biti še pred Velikim Šmarnom v Ljubljani. Zato se vsedem popoldne — dne 14. avgusta — na vlak, tako da sem bil zvečer že v Ljubljani.

S tem završim kratek opis mojega 14dnevnega bivanja v Dalmaciji. Ako sem koga dolgočasil, naj mi to oprostí, ker nisem pisatelj; če pa so koga zanimale te vrstice, me to posebno veseli, ker sem potem dosegel svoj namen.

Dopisi.

Iz Novega mesta. — Dne 16. oktobra t. l. se je vršil v kapiteljski cerkvi ob polu 6. uri zvečer dobrodelni koncert, o katerem bodi izrečena na kratko ocena

Kot prvo točko je sviral g. Hladnik Callaertsovo slavnostno predigro. Slišali smo to skladbo že pred 2 letoma v ljubljanski stolnici, kjer se je seveda bolje slišala. Kompozicija je francoska, lahkega sloga, melodijozna, posebne krepkote in resnobe seveda ni v njej. Igral je Hladnik dobro, prozorno, lahko umljivo; orgle so pač za to skladbo nekoliko enolične, ker niso na vrhuncu tehnike.

Dvorni operni pevec g. Betetto je pel nato J. Blachakov ofertorij „Salve, Jesu pie“, prijazno, nežno skladbo, polno religioznega duha, z občutkom, fino vokalizacijo; njegovo v dinamičnem in ritmičnem oziru precizno prednašanje kaže, da je dovršil njegov polni bariton dobro, solidno šolo. Spremljevanje je bilo povsem primerno.

Nastopil je zbor na lok iz gimnazijcev in nekaterih članov salonskega orkestra s Beethovnovó 1. simfonijo (Andante cantabile). Po nekaterih začetnih težkočah (nekaj nezapisanih disonanc!), izvršil je svojo nalogo z ozirom na večino začetnikov — dosti dobro, manjkalo pa je enotnega vodstva.

Griesbacherjeva maša „Stella maris“ je srednje težka moderna kompozicija; imela bi se proizvajati že na „Vnebohod“, pa je izostala. Sedaj je pel nekoliko pomnoženi kapiteljski zbor „Kyrie“ in „Benedictus“. Skladba zahteva dobre dinamike. Ženski glasovi so skladbo dobro preštudirali ter z umevanjem prednašali, omeniti je zlasti elastični, polni sopran, alt sicer nekoliko šibkejši, pa vendar siguren. Ne more se pa tega trditi o moških glasovih; tem manjka še agilnosti, točnosti pri vstopu in tudi dinamičnega prednašanja, kar se opaža zlasti pri premembni ritma, konstatiramo pa, da ste bile le dve skušnji, ker se je koncert napravil v celih — treh dneh.

Boljše je uspela Hladnikova štev. 3 „Pozdrav Mariji“, ki od zbora ne zahteva toliko znanja. Uvodni solo je pel zopet g. Betetto, pri čemur ga je Hladnik z zelo spretno registracijo spremljal. Kompozicija je preprosta, koncem fugirana himna v As-duru (le nekoliko preveč se ponavlja isti motiv). Če se bo Hladnik poprijel resno tematike, mu bo le v čast.

Gosp. prof. Škrlič je proizvajal nato na goslih 2. stavek svoje dvoglasne sonate, ki kaže precej harmonične iznajdljivosti.

Zaključek je tvorila dr. Volckmarjeva sonata op. 50 in sicer Andante in Finale. Prvi del je bil dober, miren, jasen; toda v drugem delu je Hladnik začel igrati z neko vihravostjo — nemotiviran prestissimo, ki je storil igro nerazumljivo — strastno, kakor

zamazano sliko z nejasnimi konturami. Akoravno je vihravost skoraj del Hladnikove originalnosti, vendar to nikakor ni „imitandum“, ni posnemanja vredno, ker kaže pomanjkanje one mirne resnosti, ki je za cerkvenega glasbenika neobhodno potrebna, ako hoče biti resničen umetnik.

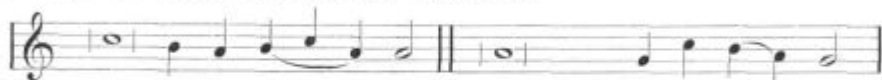
Splošno je koncert pokazal, da ima Novo mesto dovolj dobrih močij, in nedostaje le koga, ki bi jih osredotočil v trajno celoto, kakor svoj čas „Glasbena Matica“, nedostaje pa pred vsem vztrajnosti.

Viator.

Iz Goriške okolice v Vipavski dolini. (Nadaljevanje.) Na Gradu pri Mirnu so se približno pred enim letom nastanili č. gg. misijonarji lazaristi.

V tej cerkvi se je dne 6. septembra 1914 vršila pontifikalna sv. maša, ki jo je daroval čg. prošt Fajdutti. Tega dne so k božjepotni cerkvi M. Božje na Gradu došle tudi procesije iz raznih far bližnje okolice.

Cerkveni pevski mešani zbor je izvajal precej povoljno Gruberjevo op. 104 „Maria-Zeller Messe“, spremenljive speve introit, gradual, ofertorij in komunijo koralno, koralnemu ofertoriju so pridejali motet od Alb. Lippa op. 14 „Aeterne Rex altissime“. Po končani sv. maši se je v zahvalo za izvolitev novega papeža pel Te Deum po „Goriškem načinu“ tako, da je vrsteč se duhovščina pri altarju pela po eno vrstico, po eno vrstico pa pevski zbor enoglasno:

1. Te Deum lau - da - mus Te Dominum con - fi - te - mur.
2. Te aeter - num Pa - trem omnis terra ve - ne - ra - tur. itd.

Tantum ergo so izvajali od Hladnika op. 25, števil. 2.

Orgljanje in preludiranje je še najboljše, kar sem jih imel priliko slišati v goriški okolici, le žal da so orgle precej slabe.

Opomniti moram, da je tamošnji pevski zbor ustanovljen šele pred šestimi meseci in je bilo treba mnogo potrpljenja in vstrajnosti, da se je kaj doseglo. Kakor se spozna iz izvajanje pevskega zbora, ne primanjkuje tukaj ne enega ne drugega. Petje navedenega zbora sem imel priliko že večkrat poslušati in sem se sam prepričal, kako vrlo naglo le-ta zbor napreduje, kar se mora smatrati v prvi vrsti kot uspeh nevmornega prizadevanja in premišljenega vodstva zborovodja, čg. o. Franceta Pirca, ki se v polni meri zaveda svoje naloge.

Posebno me je iznenadilo to, da poje vse spremenljive liturgične mašne speve koralno, kar ni bilo tu in tudi ne v bližnji okolici doslej navada.

Gosp. pevovodja s svojim zborom tukaj praktično dokazuje, da koral ni tako „oduren“ in neizvedljiv, kakor si marsikateri organist-pevovodja odnosno osebje pevskega zbora domneva.

Pri koralnem introitu bi bilo želeli, da vsaj psalm in Gloria Patri poje cel zbor in ne samo eden ali dva pevca, kar bi učinek petja gotovo povzdignilo.

Skladbe Riharjevega sloga (Rihar, Vavken, Belar), v kolikor se pojo na navedenem koru, se izvajajo na način, da se vsa necerkvenost, ki tu pa tam diha iz skladbe, paralizira tako, da se je ne čuti.

To se doseže s tem, če se pevski zbor, zavedajoč se vzvišenosti svetega mesta, pri petju pobožno poglubi v pomen pevskega teksta in vsebine, ki se potom besedila predstavlja.

Mimogrede bodi omenjeno, da po svojem mnenju bi svetoval onim gg. organistom in cerkvenim zborom, ki se bavijo s proizvajanjem pretežno novejših cerkvenih skladb, naj bi pesmi Vavkenove, Cvekove, Riharjeve in druge, v kolikor se ne nahajajo v Foersterjevi „Ceciliji“, opustili, ker kakor sem se večkrat prepričal na lastna ušesa, se sploh le te pesmi od sličnih zborov izvajajo brez pravega čuta in tempa tako, da se ne vglobijo niti v pomen teksta niti v pomen skladbe same, vsled tega

se sliši tako petje vse nekam surovo in leseno, dočim zbori, ki ne izvajajo novejših skladb, pojo Riharjeve in tem enake skladbe mnogo bolj občuteno.

Zbori, ki ne marajo opustiti pesmi Riharjevega sloga, naj bi se vsaj pošteno potrudili za dostojno izvajanje.

Do konca tekočega leta, upam, da se cerkv pevski zbor na Gradu pod spretnim vodstvom svojega zborovodja v toliko izvežba, da boče lahko v zgled drugim cerkvenim zborom v okolici.

G. organistom in pevovodjem na Goriškem pa kličem: „Pojdite in tudi Vi tako storite!“

Roman Pahor.

Od gosp. pevovodje samega na Gradu pri Mirnem je ravnokar došel uredništvu sledeči aktualni dopis:

„Mnoga hvala Vam, da ste izdali nove krasne evharistične pesmi. Dobil sem jih na ogled in takoj naročil za naš kor primerno vsoto glasov. Za praznik sv. Cecilije, ki pride ravno v nedeljo, bomo prvič prepevali iz „Slave presv. Evharistiji“! Vsi, pevci in pevke nekako hlastno in željno vživajo te melodije. Ne bode dosti truda, in nova slava se bode prepevala v naši cerkvi presveti Evharistiji. Pri vsi umetnosti so pesmi tako lahko razumljive in naravno razvite, da jih ni treba s trudom ubijati v glavo, kakor pri nekaterih starejših umetnih skladateljih. Seveda mora biti zbor vsaj nekaj izvežban že od prej.

Tukaj imam zbor, ki šteje 20 oseb, 12 zgornjih, 8 spodnjih glasov. Začel sem z največjimi težavami. Ni šlo in ni šlo. Detonirali so grozno. Pa vztrajnost od strani zbora je bila velikanska, zmiraj nove in res umetne pesmice so jih mikale in vabile, tako, da upam čez kakih 6 mesecev pripeljati zbor do velike dovršenosti. Seveda nam je vojska vzela najboljše moške moči. Sed dulce pro patria...!

V Vaš velenjen list si bom dovolil včasih kaj pisati, če boste sprejeli. Sem si že nekaj skiciral, pa ne pridem do tega, da bi dovršil. Za sv. Cecilijo bom že poročal.

Franz Pirc, C. M.

Oglasnik.

Slava presv. Evharistiji! Zbirka 75 evharističnih pesmi za mešani zbor, deloma a capella, deloma z orglami. Cena: partituri K 6, glasovom po 60 vin. Zbral in uredil Stanko Premrl. Z dovoljenjem preč. kn. škof. ordinariata v Ljubljani z dne 31. maja 1913, št. 2161. V Ljubljani 1914. Založila Katoliška bukvarna.

Ni lahko delo ocenjati takole veliko zbirko, kakršna je pričujoča. Triinrideset skladateljev zastopanih, nobena skladba manj vredno blago, veliko dobrega, prav dobrega, nekatere reči celo sijajne: če se z vsakim skladateljem posebej pečaš, je treba pol leta „Glasbeniku“ prostor jemati, če pa enega omeniš in pohvališ, drugega pa v obilici in stiski izpuštiš: Kako se boš ognil, da se ne zameriš?! Prav zato pa — da se ne zamerim — ne bom posameznih skladb ocenjal, ampak samo splošni vtisk bom na papir vreči poizkusil.

Najbolj jasno se zrcali iz te lepe in mogočne zbirke zavest, da naša cerkvena glasba napreduje, za naše male razmere celo z mogočnimi koraki. Bilo jih je, ki so se pred petnajstimi, dvajsetimi leti spodtikali nad zbirko „Slava Bogu“, ki sta jo izdala P. P. Hugolin in Angelik, češ pretežka je, ni za nas. Se prej jih je Foersterjeva Cecilija na vso moč motila, ker se sopran in alt nista v tercah in sekstah lepo za roke vodila in prijazno pod pazduho peljala. Danes pa poglej naše organiste — da drugih skladateljev ne omenjam — izobražene le v domači orglarski šoli, kako se kaže v njih skladbah teženje po izpopolnitvi, po usovršenju. Marsikako novo ime se je pokazalo — in ne more se reči, da slabo žetev obetajo. Če se bo glasbena izobrazba v tej smeri širila, če se bodo naši pevovodji in zbori potrudili, da ne zaostanejo, smemo pričakovati najlepšega razcvita naše glasbe sploh, cerkvene pa še posebej.

Sicer pa s tem ni rečeno, da so v zbirki same moderne skladbe. Nikakor! V resnici modern je le eden, ta pa tako, da se njegovo izjemno stališče v naši cerkvenoglasbeni literaturi takoj s prvim taktom pokaže. Kakor Savel med Izraelci: „Od pleč in višje je molel nad vse Izraelce“ (I. Kralj. 9, 2.), tako

¹⁾ Z velikim veseljem in hvaležnostjo. Da bi se oglasilo le še več tako izvrstnih sotrudnikov! Urednik.

stopa Hochreiter v tej zbirki, da oči vsakogar takoj na njem obstanejo. Pa ni le modern v polni meri, ampak tudi v najboljšem smislu: njegove skladbe so globoko občutene; najbolj skrite, za navadno uho — bi rekel — nedostopne strune je ubral, ki se v čudno nežnih pa tudi v silno mogočno naraščajočih melodijah in harmonijah oglašajo. Človeka vradosti ta silna glasbena logika: vedno napeto, nikjer stagnacije, ena misel kliče in naprej potiska drugo, kakor vlijo je vse. Seveda takim skladbam ni vsak zbor, pa tudi vsak pevovodja ne kos, treba se je poglobiti in se čez stare šablone vun izkopati. Boljši zbori bodo pa brez dvoma — po temeljitem študiju — tudi njegovim skladbam kos.

Drugače je pa v zbirki precej gradiva celo za slabše zборе, skladbe vsakovrstnega značaja: od mehkih, skoraj sentimentalnih do mogočno stopajočih, kakor iz skale izklesanih, ki se jim zemeljska slabost in mehkoča in sentimentalno čustvovanje izdaleka umika. Prav lahko se reče, da bo zbirka vsakomur ustrezala, seveda ni vsaka skladba taka, da bi se moral vsakdo zanjo navdušiti, toda vsakdo bo lahko precej toček dobil, ki mu bodo docela ugajale.¹⁾

Bog daj veliko kupcev, pa še več vnetih proizvajalcev! **Kimovec.**

Razne reči.

Δ „L' Osservatore Romano“ prinaša v št. 261. od 26. septembra t. l. sledečo razveseljivo novico: Sv. Oče Benedikt XV. je izjavil deputaciji italijanskega Cecil. društva in papežke cerkvenoglasbene šole pod vodstvom P. de Santija D. J., da hoče reformo cerkvene glasbe izvrševati in pospeševati v duhu svojega slavnega prednika, Pija X. — Iskreno se zahvaljujemo sv. Očetu za Njegovo odločno izjavo.

Δ Pred nekoliko leti ustanovljena cerkvenoglasbena šola v Rimu je dobila v zadnjem času naslov „papežka“.

Δ Odbor Cecilijinega društva v Ljubljani je imel 11. oktobra t. l. redno sejo. Obravnavale so se nekatere zadeve orglarske šole, in se je vršil razgovor o prihodnjem občnem zboru Cecilijinega društva. (Glej današnje Vabilo na občni zbor na 1. strani lista!)

Δ Petdesetletnico svojega rojstva obhaja letos dne 4. novembra g. Karol Bervar, vodja in ustanovitelj (leta 1899.) orglarske šole v Celju. Iz omenjenega zavoda je razposlal že okoli 90 izkušenih organistov v razne kraje in dežele. Svoje glasbene študije je dovršil leta 1885. pod slavnoznanim vodstvom Ant. Foersterja, ter leta 1895. absolviral cerkvenoglasbeni konzervatorij pri učiteljih Haberlu in Griesbacherju v Regensburgu. — Ob tej priliki baje izda „enajst mašnih napevov“ in „devet napevov k blagoslovu“, in „tri napeve k pridigi“ v ljudskem tonu za mešani zbor. K njegovi petdesetletnici mu voščimo obilo let še zanaprej. *Njegovi hvaležni nekdanji učenci.*

Glasbene drobtine.

1. V pravilni slovenščini pišemo danes: *orgle* in ne *orglje*, *orglati* in ne *orgljati* itd. itd.

2. Nekateri menijo, da je bolj slovensko reči glasovir nego klavir; a temu ni tako. Pravilno je le *klavir*, ker pride od *clavis* (tipka). Glasovir je pa vsak inštrument, celo naš pevski organ, ker je vir glasov.

3. Kakor pravimo *ženski*, *moški* zbor, tako je treba reči tudi *mešani* in ne mešan zbor. To pa vsled tega, ker je mešani zbor zbor čisto določeni glasov, namreč moških in ženskih skupaj.

¹⁾ Resno napako sem našel samo eno: v št. 75. naj stoji v drugi vrsti, drugem taktu dvakrat *c* mesto *es*.

Današnjemu listu je pridejana 11. št. prilog.

Odgovorni urednik lista in glasbene priloge **Stanko Premrl**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadružna tiskarna v Ljubljani.